FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT F. G. JACOBS

fremsat den 10. februar 1994 *

Hr. afdelingsformand,
De herrer dommere,

1. I den foreliggende sag har en vinproducent rejst krav om eneret til anvendelse af navnet »Château de Calce« som betegnelse for en vin, der fremstilles i slottets vinkældre på grundlag af druer, som dyrkes på en del af vinslottets oprindelige jorder.

Sagens baggrund

2. Baggrunden for sagen går mere end et århundrede tilbage. Den 14. august 1863 foretog ejerne af det gods, der var kendt som »Château de Calce«, og som var beliggende i Calce-par-Rivesaltes i Frankrigs østlige Pyrenæer, en udstykning af godset og solgte jorderne til 47 lokale landsbyboere. Godset bestod af et vinslot med det oprindelige herresæde, som stammer fra middelalderen, og de tilliggende vinmarker. Vinmarkerne ejes og dyrkes stadig af disse landsbyboeres retssuccessorer, og den vin, som de fremstiller, er forsynet med den kontrollerede oprindelsesbetegnelse »Côtes du Roussillon«. Producenterne har oprettet et kooperativt selskab, Société coopérative de Calce, og dette selskab (herefter benævnt »kooperativet«) er den anden sagsøgte i hovedsagen. Det fremgår af sagen, at deres vin fremstilles i kooperativets lokaler på grundlag af druer, som dyrkes og høstes på vinmarker tilhørende de enkelte medlemmer af kooperativet.

3. Hovedparten af den oprindelige slotsbygning ejes nu af Claire Lafforgue, som tillige ejer tre hektar af de vinmarker, som oprindeligt tilhørte godset. Fru Lafforgue og hendes bror, François Baux, som er sagsøgerne i hovedsagen, fremstiller en vin af druer fra disse vinmarker (som også er forsynet med betegnelsen »Côtes du Roussillon«), hvorved de anvender produktionsanlæg til fremstilling af vinen, som befinder sig på slottet. Det fremgår af sagen, at dele af vinslottet endvidere er erhvervet af Société civile immobilière Château de Calce, som er stiftet i dette øjemed af den anden sagsøgte i hovedsagen. Dette selskab er den første sagsøgte i hovedsagen.

4. Den 28. juli 1986 fik sagsøgerne registreret navnet »Château Lafforgue« hos de kompetente nationale myndigheder. Det fremgår af sagen, at en sådan registrering efter fransk ret giver indehaveren af navnet eneret til at

* Originalsprog: engelsk.

anvende dette som betegnelse for den vin, indehaveren fremstiller. Sagsøgerne har anført, at myndighederne først havde afslået deres ansøgning om registrering af navnet »Château de Calce« og i stedet havde tilbudt dem valget mellem »Château Lafforgue« og »Château de Calce-Lafforgue«. I december 1986 lykkedes det nemlig kooperativet at få registreret navnet »Château de Calce«. Herefter anlagde sagsøgerne sag ved Tribunal de grande instance de Perpignan og rejste krav om eneret til navnet »Château de Calce«. Sagsøgerne fik medhold heri, men Cour d'appel de Montpellier ophævede dommen afsagt af Tribunal de grande instance. Mens førsteinstansen havde antaget, at fru Lafforgue's ejendomsret til visse centrale dele af det historiske vinslot gav hende eneret til navnet »Château de Calce«, antog Cour d'appel, at denne ret i lige så høj grad tilkom samtlige retssuccessorer efter de oprindelige købere af det udstykkede gods og dermed også tilkom kooperativet. Da kooperativet havde fået registreret navnet først, var dette berettiget til at benytte navnet uden tilføjelse af et supplerende navn. Sagsøgerne blev dog ikke nægtet ret til også at benytte navnet, men skulle blot anvende det i kombination med navnet »Lafforgue«. Denne dom appellerede sagsøgerne herefter til Cour de cassation.

5. Cour de cassation har antaget, at sagen rejser en række spørgsmål vedrørende fællesskabsretten og har som følge heraf forelagt Domstolen to præjudicielle spørgsmål, som den anfører vedrører artikel 5, stk. 1, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 997/81 [1] og »eventuelle andre retsforskrifter af relevans for sagen« [2]. Spørgsmålene lyder således:

»1) Finder fællesskabsrettens regler anvendelse, såfremt vinproducenter fremstiller vine, som benævnes med en kontrolleret oprindelsesbetegnelse, på de til et vinslot (château) hørende jorder, som er blevet opdelt, og de pågældende vinproducenter har sluttet sig sammen i et vinkooperativ, i hvis lokaler vinen fra høsten fremstilles?

2) Ændres besvarelsen af spørgsmål 1) af, at visse vinproducenter, som er medlemmer af kooperativet, ejer jorder, som ikke oprindeligt var en del af slottets tilliggende jorder?«

6. I det følgende skal jeg først gennemgå de relevante EF-forskrifter og derpå undersøge, hvorledes spørgsmålene bør besvares.

1 — Af 26.3.1981 om gennemførelsesbestemmelser vedrørende betegnelse og præsentation af vin og druemost (EFT L 106, s. 1). Det skal bemærkes, at de relevante bestemmelser er blevet ophævet og genudstedt ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 3201/90 af 16.10.1990 (EFT L 309, s. 1).

2 — Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at Cour de cassation navnlig henviser til Rådets forordning (EØF) nr. 355/79 af 5.2.1979 om fastsættelse af almindelige regler for betegnelse og præsentation af vin og druemost (EFT L 54, s. 99). De relevante bestemmelser er blevet ophævet og genudstedt ved Rådets forordning (EØF) nr. 2392/89 af 24.7.1989 (EFT L 232, s. 13), som ændret ved Rådets forordning (EØF) nr. 3886/89 af 11.12.1989 (EFT L 378, s. 12).

EF-forskrifter

7. Fællesskabsrettens grundlæggende regler vedrørende den fælles markedsordning for vin blev kodificeret for første gang ved Rådets forordning (EØF) nr. 337/79 [3]. Ifølge forordningens artikel 54 skal Rådet fastsætte almindelige regler for betegnelse og præsentation af de produkter, som er omfattet af forordningen. I medfør af denne bestemmelse har Rådet vedtaget forordning nr. 355/79 [4]. Denne forordnings afsnit I (artikel 1-38) indeholder regler for betegnelse af vine og er opdelt i to kapitler. Kapitel 1 (artikel 2-26) vedrører produkter med oprindelse i Fællesskabet, mens kapitel 2 (artikel 27-38) vedrører produkter med oprindelse i tredjelande. Afdeling B (artikel 12-21) i kapitel 1 omhandler vine, der betegnes »kvalitetsvine, fremstillet i bestemte dyrkningsområder (herefter benævnt 'kvbd')«, dvs. vine, som opfylder betingelserne i Rådets forordning (EØF) nr. 338/79 [5]. Disse vine omfatter navnlig franske vine, som er forsynet med benævnelsen »appellation d'origine contrôlée« (såsom de her i sagen omhandlede vine) [6].

8. Reglerne om, hvilke angivelser der skal findes på etiketterne til sådanne kvbd, er indeholdt i artikel 12, stk. 1, i forordning nr. 355/79. Artikel 12, stk. 2, bestemmer:

»For kvbd kan der til etiketbetegnelsen tilføjes angivelse af

...

m) navnet på et vinbrug eller en sammenslutning af vinbrug, hvor den pågældende kvbd er fremstillet, som er egnet til at styrke dens omdømme, såfremt der er givet regler for denne angivelse i gennemførelsesbestemmelser eller, i mangel heraf, i producentmedlemsstatens lovgivning

...

q) en oplysning om, at aftapningen er foretaget

— på det vinbrug, hvor de til denne vin anvendte druer er høstet, og hvor vinfremstillingen har fundet sted

3 — Af 5.2.1979 om den fælles markedsordning for vin (EFT L 54, s. 1). Ved Rådets forordning (EØF) nr. 822/87 af 16.3.1987 om den fælles markedsordning for vin (EFT L 84, s. 1) blev der foretaget en ny kodificering.

4 — Jf. fodnote 2.

5 — Af 5.2.1979 om fastsættelse af særlige regler for kvalitetsvine fra bestemte dyrkningsområder (EFT L 54, s. 48).

6 — Jf. artikel 16, stk. 2, litra b), i forordning nr. 338/79 (forordningen er nævnt i fodnote 5).

— af en sammenslutning af vinbrug

— eller på en i det bestemte dyrkningsområde eller i umiddelbar nærhed heraf beliggende virksomhed, som har fremstillet vinen, og hvortil de vinbrug, hvor druerne er høstet, er knyttet gennem en sammenslutning

...« [7].

Der gælder tilsvarende bestemmelser for de vine, som benævnes »bordvine« og ikke »kvbd«, men som betegnes ved en geografisk angivelse; jf. artikel 2, stk. 3, litra f), svarende til artikel 12, stk. 2, litra q), og artikel 2, stk. 3, litra g), svarende til artikel 12, stk. 2, litra m).

9. Artikel 2, stk. 3, litra g), og artikel 12, stk. 2, litra m), i forordning nr. 355/79 er

gennemført ved artikel 5, stk. 1, i Kommissionens forordning nr. 997/81 [8], som bestemmer:

»Ved angivelsen af navnet på det vinbrug, hvor den pågældende vin er fremstillet i overensstemmelse med artikel 2, stk. 3, litra g), og artikel 12, stk. 2, litra m), i forordning (EØF) nr. 355/79, må udtrykkene:

— 'château', 'domaine',

(og tilsvarende udtryk på andre fælleskabssprog)

...

kun anvendes, når den pågældende vin udelukkende hidrører fra druer, der er høstet på vinmarker [9], der udgør en del af dette vinbrug, og at vinfremstillingen har fundet sted på dette brug.«

7 — Disse bestemmelser svarer til artikel 11, stk. 2, litra m) og q), i forordning nr. 2392/89. Artikel 11, stk. 2, litra q), er ændret ved artikel 1, stk. 2, i forordning nr. 3886/89 (se fodnote 2); i den ændrede affattelse lyder det andet led således: »i en sammenslutning af vinbrug, for så vidt som den pågældende vin er fremstillet af de vinbrug, der er medlemmer af denne sammenslutning, eller af selve sammenslutningen på basis af druer eller druemost fra de pågældende vinbrug, ...«.

8 — Se fodnote 1. Den nugældende bestemmelse er artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 3201/90.

9 — Det er naturligvis en fejl, at der i den engelske version af forordningen er anvendt udtrykket »wines« (vine); fejlen er ikke gentaget i artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 3201/90.

Ifølge artikel 5, stk. 2, litra a) og b), kan medlemsstaterne fastsætte yderligere begrænsninger for anvendelsen af de udtryk, som er nævnt i stk. 1. Endvidere bør det nævnes, at artikel 5, stk. 3, indeholder følgende bestemmelse:

»Den i artikel 28, stk. 2, litra l), i forordning (EØF) nr. 355/79 omhandlede angivelse af navnet på bruget eller sammenslutningen af brug vedrører udtryk, der svarer til udtrykkene i stk. 1.«

Artikel 5, stk. 3, er altså en bestemmelse til gennemførelse af artikel 28, stk. 2, litra l), i forordning nr. 355/79. Ifølge denne sidste bestemmelse kan der i etiketbetegnelsen for vine, som importeres fra tredjelande, tilføjes:

»navnet på det vinbrug eller sammenslutning af vinbrug, hvor den pågældende vin er fremstillet, og som er egnet til at styrke dens omdømme, når der er givet regler for denne omtale i lovgivningen i det tredjeland, hvor produktet har sin oprindelse«.

Ordlyden af artikel 28, stk. 2, litra l), ligger således meget tæt op af ordlyden i artikel 2, stk. 3, litra g), og artikel 12, stk. 2, litra m).

10. Artikel 2, stk. 3, litra f), og artikel 12, stk. 2, litra q), i forordning nr. 355/79 er gennemført ved artikel 17, stk. 1, i forordning nr. 997/81, der bestemmer:

»De benævnelser, der er omtalt i artikel 2, stk. 3, litra f), og artikel 12, stk. 2, litra q), ... er følgende:

...

b) for franske vine 'mis en bouteille à la propriété', 'mise d'origine', 'mis en bouteille par les producteurs réunis', og, når betingelserne i artikel 5 i denne forordning er opfyldt, 'mis en bouteille au château' eller 'mis en bouteille au domaine'

...«

11. Endelig skal det bemærkes, at artikel 43, stk. 1, i forordning nr. 355/79 bestemmer følgende:

»Betegnelse og præsentation af ... produkter, ... må ikke, for så vidt angår de angivelser,

der er anført i artikel 2, 12, 27, 28 og 29, kunne føre til forveksling med hensyn til produktets art, oprindelse og sammensætning.« [10]

12. På det tidspunkt, da hovedsagen blev anlagt, var bestemmelserne i forordningerne nr. 355/79 og nr. 997/81 i kraft og ikke de genudstedte bestemmelser i forordningerne nr. 2392/89 og nr. 3201/90, som nu er i kraft. Da de anbringender, som er gjort gældende under hovedsagen, delvis vedrører den periode, hvorunder de tidligere forordninger var i kraft, skal jeg fortsætte med at henvise til disse forordninger. Under alle omstændigheder er de relevante bestemmelser som anført i det væsentlige de samme i de to sæt forordninger.

Parternes anbringender under sagen for Domstolen

13. Der er indgivet skriftlige indlæg såvel af parterne i hovedsagen som af Kommissionen og den franske samt den italienske regering. Alle var endvidere, bortset fra den italienske regering, repræsenteret under den mundtlige forhandling.

14. Sagsøgerne har ikke bestridt, at et kooperativ af vinproducenter under visse omstændigheder kan få tilladelse til at betegne en vin, som kooperativet fremstiller, med et navn, som indeholder udtrykket »château«. Dette forudsætter imidlertid efter sagsøgernes opfattelse, at to betingelser er opfyldt. For det første må det vinslot, som navnet angiver, ikke være ejet af en anden vinproducent, da denne i så fald har eneret til at anvende navnet. For det andet skal der være en tilstrækkelig grad af ensartethed i den vindyrkningsteknik, som kooperativets medlemmer anvender, navnlig hvad angår høsten og fremstillingen af vin på grundlag af druerne samt hvad angår oplagring og aftapning af vinen. Hvis nogen af kooperativets medlemmer dyrker vin på jorder, som ikke udgør en del af slottets tilliggender, skal den vin, som er forsynet med slottets navn, desuden fremstilles separat, og må udelukkende fremstilles på grundlag af druer, som dyrkes på jorder, der udgør en del af slottets jorder.

15. Heroverfor har de sagsøgte anført, at et navn, som indeholder udtrykket »château«, kan anvendes som betegnelse for en vin, såfremt denne fremstilles på et bestemt vinbrug. Det afgørende kriterium her er, om det er en og samme økonomiske enhed, der fører kontrol med det pågældende vinbrug. Da et kooperativ af vinproducenter efter de sagsøgtes opfattelse må betragtes som en sådan økonomisk enhed, foreslår de, at det første spørgsmål besvares bekræftende uden forbehold. Følgelig kan udtrykket »château« anvendes som betegnelse for en vin, der fremstilles af et sådant kooperativ. Hvad angår det andet spørgsmål anfører de sagsøgte, at den omstændighed, at visse af medlemmerne af kooperativet dyrker jorder, som ikke udgør en del af vinslottets oprinde-

10 — Den tilsvarende bestemmelse i forordning nr. 2392/89, nemlig artikel 40, stk. 1, er affattet på tilsvarende måde, men mere udførligt.

lige jorder, ikke ændrer besvarelsen af det første spørgsmål, forudsat at vinfremstillingen på grundlag af druer fra slottets jorder holdes adskilt fra vinfremstillingen på grundlag af druer, som dyrkes på andre jorder.

16. Efter Kommissionens opfattelse må spørgsmålet om, hvilken vinproducent der har ret til at anvende betegnelsen »Château de Calce«, i det væsentlige afgøres på grundlag af national ret. Herved må naturligvis bestemmelserne i artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 977/81 iagttages; ifølge disse bestemmelser må den pågældende vin udelukkende hidrøre fra druer, der er høstet på vinmarker, som udgør en del af det pågældende vinbrug, og vinfremstillingen skal have fundet sted på dette brug. Den omstændighed, at de pågældende jorder består af flere separate vinbrug, og at den enkelte vinmark dyrkes af et forskelligt medlem af kooperativet, kan ikke udelukke anvendelsen af artikel 5, stk. 1. Trods sin ordlyd kan denne bestemmelse anvendes såvel på en sammenslutning af vinbrug som på et og samme vinbrug, forudsat vinfremstillingen foretages i fællesskab. Desuden berøres anvendelsen af artikel 5, stk. 1, ikke efter Kommissionens opfattelse af, at nogle af kooperativets medlemmer dyrker jorder, som ikke udgør en del af vinslottets oprindelige jorder.

17. Den franske regering har anført, at fællesskabsretten ikke er til hinder for, hverken at et kooperativ af vinproducenter eller dettes enkelte medlemmer anvender udtrykket »château«. Efter fransk ret er landbrugskooperativer selvstændige juridiske personer, som er uafhængige af medlemmerne. Et kooperativ af vinproducenter er følgelig mere end blot en gruppe af forskellige producenter. På den anden side kan man heller ikke betragte et kooperativ som en »tredjemand« i forhold til dets medlemmer, da kooperativet alene er oprettet for at fortsætte og lette medlemmerne deres virksomhed. Efter den franske regerings opfattelse kan udtrykket »château« derfor anvendes som betegnelse for en vin fra en producent, som er medlem af et kooperativ, selv om vinfremstillingen foretages af kooperativet, forudsat den vin, som fremstilles på grundlag af producentens høst, holdes adskilt fra den øvrige vin, som fremstilles af kooperativet. Det samme må efter regeringens opfattelse gælde, når nogle af producenterne gør kollektivt brug af kooperativets vinfremstillingsanlæg.

18. Endelig har den italienske regering anført, at artikel 5, stk. 1, er til hinder for, at udtrykket »château« anvendes som betegnelse for en vin, der er fremstillet på grundlag af druer, som dyrkes på jorder, der ikke længere udgør en del af vinslottets ejendom. Dette er efter den italienske regerings opfattelse tilfældet, når det oprindelige gods er blevet udstykket i parceller, som er blevet solgt.

Gennemgang af de forelagte spørgsmål

19. For at kunne besvare de forelagte spørgsmål, er det helt nødvendigt at sondre mellem de forhold, som udelukkende henhører under national ret, og dem, som rejser spørgsmål vedrørende fællesskabsretten.

20. Et af de afgørende spørgsmål i hovedsagen er, om ejerne af en bygning, som er kendt under navnet »Château de Calce«, har eneret til at anvende navnet som betegnelse for bl.a. den vin, der fremstilles af druer fra marker, som oprindeligt hørte til vinslottets ejendom. Efter min opfattelse har bestemmelserne i forordning nr. 997/81 ikke direkte nogen betydning for besvarelsen af dette spørgsmål. Det må her navnlig bemærkes, at forordningens artikel 5, stk. 1, ikke sondrer mellem anvendelsen af udtrykkene »château« og »domaine« (eller mellem de øvrige udtryk, såsom »Schloß«, »Domäne« og »Burg«). Efter denne bestemmelse synes det derfor ikke at være relevant, hvem der faktisk ejer slotsbygningen, selv om dette naturligvis kan være af relevans efter national ret. Det fremgår således af sagen, at kooperativet blev rådet til at erhverve visse dele af slottet for at beskytte sin ret til at anvende navnet efter fransk ret. Derimod synes det ikke at være noget krav, selv ikke efter fransk ret, at den vin, som betegnes med navnet »Château de Calce«, er fremstillet i selve vinslottets lokaler.

21. I det mindste for så vidt angår vin, der fremstilles af et enkelt vinbrug, skal der i det væsentlige være opfyldt to betingelser efter artikel 5, stk. 1, nemlig at vinen udelukkende må hidrøre fra druer, der er høstet på vinmarker, der udgør en del af dette brug, og at vinfremstillingen har fundet sted på dette vinbrug. Som tidligere anført gælder begge disse krav for anvendelsen af udtrykkene »château« og »domaine«. De producerende medlemsstater kan naturligvis fastsætte supplerende kriterier for anvendelsen af disse udtryk, som det fremgår af forordningens artikel 5, stk. 2, litra a). Det kan således meget vel være ønskværdigt ud fra et forbrugersynspunkt at stille krav om, at den vin, der er forsynet med navnet på et bestemt vinslot, hidrører fra jorder, som har en forbindelse med den oprindelige slotsbygning. Det kan anføres, at det er nødvendigt at stille krav herom for at beskytte forbrugeren mod falske eller vildledende oplysninger, jf. artikel 43, stk. 1, i forordning nr. 355/79 (se dom af 25.2.1981 i Weigand-sagen [11]). I den foreliggende sag er det dog klart, at såvel sagsøgerne som de sagsøgte kan gøre gældende at have en forbindelse til slotsbygningen, uanset hvem der er ejere af de enkelte dele af bygningerne. Både sagsøgerne og den anden sagsøgte fremstiller nemlig vine fra jorder, som oprindeligt udgjorde en del af slottets tilliggende jorder. Spørgsmålet om, hvorvidt det på dette grundlag er rigtigere at beskrive deres vine som hidrørende fra »Château de Calce« eller fra »Domaine de Calce«, tilkommer det alene de franske domstole at afgøre, ligesom de alene vil kunne fastlægge de præcise grænser for det i sagen omhandlede gods. Disse spørgsmål henhører under national ret, og det samme gælder anvendelsen af national ret på de faktiske omstændigheder i sagen.

22. Det fremgår endvidere klart, at der ikke opstår noget spørgsmål vedrørende fortolkningen af direktivet om varemærker [12]. Sagsøgerne har i deres skriftlige indlæg henvist til direktivets artikel 4, stk. 4, litra c), nr. i), hvorefter et varemærke kan udelukkes fra registrering eller erklæres ugyldigt i det

11 — Sag 56/80, Sml. s. 583, præmis 19.

12 — Rådets første direktiv 89/104/EØF af 21.12.1988 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varemærker (EFT 1989 L 40, s. 1).

omfang, der kan nedlægges forbud mod brug af mærket på grundlag af en anden ældre ret til navnet. Det er imidlertid fakultativt for medlemsstaterne, om de vil gennemføre denne bestemmelse. Under alle omstændigheder tilkommer det de nationale domstole at afgøre, hvilke rettigheder til benyttelse af navnet »Château de Calce« der bestod, før der blev indgivet ansøgning om registrering af navnet som varemærke.

23. De eneste spørgsmål, som det følgelig er nødvendigt at behandle her, er, om høsten af druerne og vinfremstillingen kan antages at have fundet sted på det samme vinbrug, som dette forstås efter artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 997/81. Det må derfor afgøres, om de druer, der er anvendt til fremstillingen af vin, som betegnes med navnet »Château de Calce«, kan antages at være høstet i et vinbrug efter artikel 5, stk. 1, og om vinfremstillingen også har fundet sted på dette brug. Jeg skal i den forbindelse minde om, at selv om kooperativet er ansvarlig for vinfremstillingen, høstes selve druerne på vinmarker, som tilhører de enkelte medlemmer af kooperativet. Efter min opfattelse må et kooperativ af vinproducenter, som ikke fremstiller vin på vinmarker, som det selv ejer, efter forordningen betragtes som en sammenslutning af vinbrug snarere end et enkelt vinbrug. Følgelig må den vin, der betegnes med navnet »Château de Calce«, anses for at være fremstillet ikke af druer, som er høstet på et enkelt vinbrug, men af høsten fra en sammenslutning af vinbrug, hvoraf hvert enkelt ejes og dyrkes af et individuelt medlem af kooperativet [13].

24. Spørgsmålet er altså, om en sammenslutning af vinbrug kan antages at opfylde betingelserne efter artikel 5, stk. 1, for at anvende udtrykkene »château« eller »domaine«. Man må i den forbindelse være opmærksom på, at artikel 5, stk. 1, ikke, som det er tilfældet i andre af forordningens bestemmelser, udtrykkeligt taler om sammenslutninger af vinbrug, men at det på den anden side bestemmes i artikel 5, stk. 2, litra c), at de producerende medlemsstater

»kan forbeholde anvendelsen af andre tilsvarende udtryk for vine, der udelukkende stammer fra druer, der er høstet på vinmarker, som udgør en del af det vinbrug *eller af en sammenslutning af vinbrug*, der er betegnet således, på betingelse af, at vinfremstillingen har fundet sted på dette brug eller er foretaget *af denne sammenslutning*« (mine fremhævelser).

På tilsvarende måde finder, som tidligere anført, artikel 5, stk. 3, anvendelse på »den i artikel 28, stk. 2, litra l), i forordning (EØF) nr. 355/79 omhandlede angivelse af navnet på bruget *eller sammenslutningen af brug*«, og bestemmer, at dette navn »vedrører udtryk, der svarer til udtrykkene i stk. 1«. Jeg skal endvidere minde om, at såvel artikel 5, stk. 1,

13 — I den engelske version af artikel 5 i forordning nr. 997/81 anvendes udtrykkene »wine-growing holding« og »vineyard« som synonymer, som begge svarer til det franske udtryk »exploitation viticole« (vinbrug).

som artikel 5, stk. 2, udgør gennemførelsesbestemmelser til artikel 12, stk. 2, litra m), i forordning nr. 355/79, som vedrører angivelsen af »navnet på et vinbrug *eller en sammenslutning af vinbrug*, hvor den pågældende kvbd er fremstillet« [14], og at artikel 28, stk. 2, litra l), indeholder en tilsvarende bestemmelse for vine importeret fra tredjelande [15].

25. På baggrund af disse bestemmelser kan artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 997/81 fortolkes således, at den også, i hvert fald under visse omstændigheder, gælder for navne, som betegner en sammenslutning af vinbrug, og at den ikke blot omfatter navne, som betegner et enkelt vinbrug. Ved denne udvidende fortolkning af artikel 5, stk. 1, er det imidlertid nødvendigt at have bestemmelsens formål for øje.

26. Disse formål er nævnt i forordningens betragtninger. Det hedder således i den sjette betragtning (den femte betragtning i den danske version):

»... visse benævnelser og nærmere oplysninger har handelsværdi eller kan bidrage til det udbudte produkts anseelse uden at være absolut nødvendige; de bør tillades, for så vidt som de er berettigede og ikke skaber misforståelser med hensyn til produktets kvalitet; på grund af den særlige karakter af visse af disse benævnelser bør medlemsstaterne dog kunne indskrænke disse muligheder«.

Denne betragtning fremgår at indeholde en begrundelse såvel for forordningens artikel 2, stk. 3, som for artikel 5, stk. 1. Artikel 2, stk. 3, indeholder en liste over benævnelser (f.eks. »Grand cru classé«, »Cru bourgeois«), som kan anvendes på etiketter for en kvbd. Denne bestemmelse gennemfører artikel 12, stk. 2, litra i), i forordning nr. 355/79, hvorefter der på etiketbetegnelsen kan angives »supplerende sædvanlige benævnelser, såfremt de anvendes på sådanne betingelser, som er fastsat i den producerende medlemsstats lovgivning, og er opført på en liste, som skal vedtages«.

27. Det er klart, at anvendelsen af sådanne benævnelser, som er omhandlet i artikel 2, stk. 3, og artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 997/81, som kan bidrage til at styrke produktets værdi eller omdømme, forudsætter en vis grad af ensartethed og stabilitet i produktets kvalitet. Benævnelserne må således ikke, som anført i den sjette (femte) betragtning, skabe misforståelser med hensyn til produktets kvalitet, hvilken betingelse desuden klart fremgår af artikel 43, stk. 1, i forordning nr. 355/79 [16]. Når en vin angives at hidrøre fra et vinbrug, som bærer navnet på et bestemt »château« eller »domaine«, må

14 — Se ovenfor, punkt 8.

15 — Se punkt 9.

16 — Som er citeret ovenfor under punkt 11.

dette klart forudsætte, at fremstillingsprocessen er foregået under kontrol af en individuel producent, som tilstræber at bevare sit produkts kvalitet og omdømme. Medlemsstaterne kan derfor give tilladelse til, at disse traditionelle benævnelser fortsat anvendes, såfremt det ikke er egnet til at vildlede forbrugerne.

28. Denne fortolkning af de formål, som forfølges med artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 977/81, bekræftes af forordningens 27. betragtning [17], hvori det hedder:

»... angivelsen af, at en vin er aftappet på flaske på den vinavlsbedrift (i den engelske version 'wine-growing holding'), hvor de druer, vinen er fremstillet af, er høstet og forarbejdet, eller er aftappet under tilsvarende forhold, giver det indtryk, at alle faser i fremstillingen af den pågældende vin er blevet forestået af den samme fysiske eller juridiske person, således at vinen nyder godt af en vis goodwill hos en del af køberne; de angivelser, der kan anvendes til at give denne oplysning, bør derfor fastsættes nærmere« [18].

29. Ganske vist vedrører forordningens 27. (26.) betragtning snarere angivelser vedrørende vinens aftapning end angivelser, som udelukkende betegner det vinbrug, hvor vinen er fremstillet. Den indeholder derfor snarere en begrundelse for forordningens artikel 17, stk. 1, end for artikel 5, stk. 1. På den anden side er det klart, at der er en snæver forbindelse mellem disse to bestemmelser, og at de i det væsentlige vedrører samme problem. En oplysning vedrørende vinens aftapning i overensstemmelse med forskrifterne i artikel 17, stk. 1, indebærer således, at ikke blot aftapningen, men også de forudgående stadier i fremstillingsprocessen er foregået under kontrol af en bestemt ansvarlig person eller myndighed. Følgelig bør en producent ikke have tilladelse til at anvende et udtryk som »mis en bouteille au château«, medmindre der er sikkerhed for, at hele vinfremstillingsprocessen er foregået under en sådan ansvarlig kontrol af en bestemt person eller myndighed. Ifølge artikel 17, stk. 1, kan udtrykket »mis en bouteille au château« anvendes, når betingelserne i artikel 5 er opfyldt ud over betingelserne vedrørende aftapningen. Følgelig må artikel 5 efter min opfattelse ligeledes fortolkes på baggrund af formålet i forordningens 27. (26.) betragtning.

30. Hvad angår de produktionsstadier, som går forud for aftapningen, er anvendelsen af udtrykkene »château« og »domaine« derfor undergivet tilsvarende betingelser som dem, der gælder for anvendelsen af benævnelserne i artikel 17, stk. 1. Anvendelsen af udtrykkene »château« og »domaine« (og dermed tillige »mis en bouteille au château« og »mis en bouteille au domaine«) kan endda være undergivet strengere betingelser end de øvrige benævnelser i artikel 17, stk. 1, litra b), »mis en bouteille à la propriété«, »mise

17 — Det er den 26. betragtning i den engelske version (og tillige i den danske).

18 — Det bør nævnes, at det engelske udtryk i denne betragtning »wine-growing holding« også her svarer til det franske udtryk »exploitation viticole«, hvilket udtryk, som tidligere nævnt, i artikel 5 gengives på engelsk med såvel »vineyard« som »wine-growing holding« (se fodnote 13). Udtrykkene »vineyard« og »holding« anvendes imidlertid ikke altid som synonymer i forordningen (se udtrykket i artikel 4, stk. 3, »vineyard belonging to the holding«). I dette tilfælde er udtrykket »vineyard« en gengivelse af det franske udtryk »vignes«, som indgår i formuleringen »vignes faisant partie de l'exploitation viticole«.

d'origine« og »mis en bouteille par les producteurs réunis«. Navnlig på et punkt fremgår betingelserne for anvendelsen af artikel 5, stk. 1, at være strengere. Som tidligere anført, udgør artikel 5, stk. 1, og artikel 17, stk. 1, i forordning nr. 997/81 bestemmelser til gennemførelse af artikel 12, stk. 2, litra m), henholdsvis litra q), i forordning nr. 355/79 [19]. Artikel 12, stk. 2, litra m), omhandler to forskellige typer af navne, nemlig de navne, som betegner et »vinbrug«, og dem, som betegner en »sammenslutning af vinbrug«, hvor den pågældende vin er fremstillet. Artikel 12, stk. 2, litra q), omhandler derimod tre forskellige tilfælde, nemlig dem, hvor de pågældende vine aftappes på »vinbruget«, på en »sammenslutning af vinbrug« eller på en virksomhed, som er knyttet til den sammenslutning af vinbrug, hvor druerne er høstet [20].

31. Som tidligere anført, kan artikel 5, stk., 1, i forordning nr. 997/81 fortolkes således, at den giver mulighed for at anvende udtrykket »château« og »domaine« ikke blot i det tilfælde, hvor vinen fremstilles af et vinbrug, men også når den fremstilles af en sammenslutning af vinbrug. Det fremgår af det anførte, at denne fortolkning støttes såvel af ordlyden af artikel 12, stk. 2, litra m), i forordning nr. 355/79, der er gennemført ved artikel 5, stk. 1, som af ordlyden af artikel 5, stk. 2 og stk. 3 [21]. Derimod synes artikel 5, stk. 1, ikke at kunne anvendes i tilfælde, hvor vinen ikke fremstilles af en sammenslutning af de vinbrug, hvor druerne høstes, men af en særskilt virksomhed, som vinbrugene er knyttet til. Dette tilfælde er nemlig hverken omhandlet i artikel 12, stk. 2, litra m), i forordning nr. 355/79 eller i de øvrige bestemmelser i artikel 5 i forordning nr. 997/81. Når vinen fremstilles af druer, som er høstet af en sammenslutning af vinbrug, må det derfor efter min opfattelse være en minimumsbetingelse for anvendelsen af artikel 5, stk. 1, at vinen fremstilles i den pågældende sammenslutnings lokaler eller i hvert fald på vilkår, der yder tilsvarende garanti. Sådanne garantier foreligger, når vinfremstillingen foregår under producentens faktiske ledelse og stadige, strenge kontrol samt på hans eneansvar (jf. dom af 18.10.1988, Goldenes Rheinhessen [22]).

32. Heraf konkluderer jeg, at der skal være opfyldt tre betingelser for at anvende udtrykket »château« som betegnelse for en vin, der fremstilles af en sammenslutning af vinbrug. For det første skal de druer, som vinen fremstilles på grundlag af, være høstet udelukkende inden for vinbrug, som udgør en del af den pågældende ejendom. For det andet skal vinfremstillingen foregå i den pågældende sammenslutnings lokaler eller på tilsvarende vilkår. For det tredje skal vinfremstillingsprocessen foretages under kontrol af én ledelse, f.eks. bestyrelsen for et kooperativ. Såfremt disse betingelser er opfyldt, kan udtrykket »château« efter min opfattelse anvendes, selv om jorderne til ejendommen er blevet udstykket og nu

19 — Se ovenfor, punkt 8, 9 og 10.

20 — Det bør nævnes, at virksomheden i sidstnævnte tilfælde endvidere skal befinde sig »i det bestemte dyrkningsområde eller i umiddelbar nærhed heraf«, og at den skal have fremstillet vinen af de pågældende druer.

21 — Se ovenfor, punkt 24.

22 — Sag 311/87, Sml. s. 6295, præmis 15.

tilhører de enkelte medlemmer af sammenslutningen.

33. Jeg skal tilføje, at de stadier i vinfremstillingsprocessen, som skal foregå under én bestemt ledelses kontrol, omfatter samtlige stadier fra tidspunktet for presningen af druerne og derefter. Det ville naturligvis være ønskværdigt af hensyn til kontrollen med kvaliteten, at også tidligere stadier i produktionsprocessen skulle foregå under den pågældende ledelses kontrol. Ifølge betragtningerne til Rådets forordning nr. 3886/89 [23], hvorved der på foranledning af dommen i sagen Goldenes Rheinhessen blev foretaget en ændring af den nugældende bestemmelse [24], som svarer til artikel 12, stk. 2, litra q), i forordning nr. 355/79, er det imidlertid alene en betingelse, at »de forskellige produktionstrin, *i hvert fald fra og med presningen af druerne*, er foregået under producentens kontrol« (min fremhævelse). Følgelig kan udtrykket i 27. (26.) betragtning til forordning nr. 997/81, »alle faser i fremstillingen af den pågældende vin«, ikke fortolkes således, at det også omfatter de forudgående stadier, såsom udvælgelsen, dyrkningen og høsten af druerne [25]. Efter min opfattelse kan der heller ikke opstilles et sådant krav i fællesskabsretten på grundlag af andre bestemmelser, navnlig ikke forordningens sjette betragtning [26] eller ordlyden af artikel 12, stk. 2, litra m), i forordning nr. 355/79 [27]. Det må derfor afgøres efter national ret, hvilke krav det i givet fald kan være nødvendigt at stille til de tidligere produktionsstadier.

34. Det andet spørgsmål fra Cour de cassation er, om anvendelsen af artikel 5, stk. 1, påvirkes af, at de pågældende producenter er medlemmer af et kooperativ, der også blandt sine medlemmer omfatter vinproducenter, der dyrker vinmarker, som ikke udgør en del af slottets oprindelige jorder.

35. I dette tilfælde er der naturligvis en risiko for, at vin fremstillet af druer, som er høstet på slottets jorder, sammenblandes med vin, der er fremstillet på grundlag af andre druer. Hvis dette skulle ske, ville forbrugerne af vinen blive vildledt, da betegnelsen af vinen med (f.eks.) navnet »Château de Calce« ikke længere ville yde nogen garanti for, at vinen hidrører fra druer, som er høstet på slottets jorder. Denne risiko vil imidlertid blive udelukket, såfremt der anvendes pålidelige fremgangsmåder til at sikre, at den vinfremstilling, som foretages på grundlag af druer høstet på vinslottets jorder, holdes adskilt fra den øvrige. Hvis denne yderligere betingelse opfyldes, kan jeg ikke se noget til hinder for, at navnet »Château de Calce« fortsat anvendes som betegnelse for den vin, som fremstilles på grundlag af de druer, for hvilke betegnelsen er berettiget. Såfremt fremstillingen af denne vin nemlig holdes adskilt fra fremstillingen af de øvrige vine, som foretages i samme lokaler, vil anvendelsen af navnet ikke give anledning til nogen forveksling vedrørende produktets art, oprindelse og sammensætning. Hermed vil betingelserne i artikel 43, stk. 1, i forordning nr. 355/79 være opfyldt.

23 — Se fodnote 2.

24 — Dvs. artikel 11, stk. 2, litra q), i forordning nr. 2392/89 (se fodnote 7).

25 — Det samme gælder den 28. betragtning til forordning nr. 3201/90. I punkt 19 af sit forslag til afgørelse i sagen Goldenes Rheinhessen (nævnt i fodnote 22) drøfter generaladvokat Mischo, om den omhandlede betingelse også omfatter de stadier af produktionsprocessen, som vedrører dyrkningen og høsten af druerne.

26 — Citeret ovenfor i punkt 26.

27 — Citeret ovenfor i punkt 8.

Forslag til afgørelse

36. Af de anførte grunde er det min opfattelse, at de spørgsmål, som er forelagt af Frankrigs Cour de cassation, bør besvares på følgende måde:

»1) Artikel 5, stk. 1, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 997/81 (eller i givet fald artikel 6, stk. 1, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 3201/90) skal fortolkes således, at såfremt visse vinproducenter høster druer på jorder, som oprindelig udgjorde en del af vinslottets jorder, som siden hen er blevet udstykket, og vinproducenterne har sluttet sig sammen i et kooperativ med henblik på at fremstille vin på grundlag af disse druer, kan udtrykket 'château' anvendes ved betegnelsen af denne vin, såfremt

a) vinen udelukkende hidrører fra druer høstet på jorder, der oprindelig udgjorde en del af vinslottets jorder

b) vinfremstillingen foregår i kooperativets lokaler eller på tilsvarende vilkår

c) samtlige stadier i fremstillingsprocessen, i hvert fald fra tidspunktet for presningen af druerne, foregår under én ansvarlig myndigheds tilsyn og kontrol.

2) Såfremt der imidlertid i de samme lokaler tillige fremstilles vin af druer, som er høstet på jorder, der ikke udgjorde en del af vinslottets oprindelige jorder, skal der træffes forholdsregler til at sikre, at vinfremstillingen på grundlag af sådanne druer holdes adskilt fra vinfremstillingen på grundlag af druer høstet på de oprindelige jorder, og at den vin, der betegnes som hidrørende fra vinslottet, ikke sammenblandes med andre vine.«